

Het oud archief van de zusters arme claren in Brugge

GESCHIEDENIS

Toen in 1990 in nogal onwaarschijnlijke omstandigheden een einde kwam aan de abdij van de arme claren coletienen in Brugge, vertrokken de monialen hals over kop naar een door hen, via hun 'klusjesman' aangekocht kasteel in het Franse Auch (Département du Gers, Pyreneeën).

De nieuwe eigenaars van het Brugse klooster, dat de naam *Berg Sinai* droeg, vonden in verschillende kamers van het klooster een hoop archieven en ongeordende papieren, die ze in een container dumpten. Hoogst ongelukkig uiteraard, want hiermee verdween grotendeels het archief dat te maken had met de geschiedenis van het klooster sinds de heroprichting in 1804. Het ging niet alleen om het archief dat op het klooster zelf betrekking had, maar ook om alles wat het dozijn vanuit Brugge gestichte kloosters betrof. Hopelijk zijn hieromtrent elders archieven bewaard gebleven. We zullen ook nooit meer weten wat in 1990 van dit archief uit de 19de en 20ste eeuw nog overbleef. Het is immers mogelijk dat de zusters vroeger al een gedeelte hiervan hadden weggedaan.

Het is alvast duidelijk dat de kloostergemeenschap belang hechtte aan haar verre verleden en goede zorg droeg voor de vroegste documenten over stichting en ontwikkeling van het klooster. Het feit dat nog heel wat van de allereerste documenten in het klooster bewaard werden, toont aan dat de verantwoordelijken van het afgeschafte klooster in 1783 niet of maar gedeeltelijk het bevel hadden opgevolgd dat alle documenten aan de burgerlijke overheid dienden te worden overgemaakt. Het lijkt duidelijk dat alle hierna opgesomde documenten werden achtergehouden door de kleine in de diaspora samengebleven kloostergemeenschap of door de

wereldlijke vader, Karel de Schiere de Caprijke (1724-1801)¹ en dan opnieuw, als kostbaar bezit, werden ingebracht bij de heroprichting in 1804.

Toen in 1981 het zesde eeuwfeest van de geboorte van de heilige Coleta werd herdacht, werd in de toen nog tamelijk actieve Brugse abdij een tentoonstelling georganiseerd, gewijd aan de oude archiefdocumenten en de kunstvoorwerpen die er bewaard werden. Het was een organisatie van de Heemkundige Kring Maurits Van Coppenolle en licentiaat in de geschiedenis Marc Goetinck was er de spil van, ook voor de opmaak van de catalogus die bij die gelegenheid werd gepubliceerd onder de titel *Een venster op het leven. 1381-1981, Eeuwfeest van de H. Coleta*.

Het was de eerste maal dat men er zich rekenschap kon van geven dat heel wat oude documenten zich nog steeds in het klooster bevonden.

Na het roemloze einde van het klooster, namen de zusters het oude archief met zich mee naar Auch. Toen ze naar België terugkeerden, verhuisde het archief mee, naar Heist-aan-Zee, naar Kapellen en ten slotte naar Zoutleeuw. Vervolgens werd het gevoegd bij de fragmenten van archief van de Brugse arme claren die zich al in het archief van de Vlaamse kerkprovincie van de kapucijnen bevonden.

INVENTARIS

Het hiernavolgende overzicht geeft een summier beschrijving van de nog aanwezige documenten. Ongetwijfeld kunnen sommige ervan voor nog heel wat diepgaander onderzoek nuttig worden aangewend. We laten de vele attesten betreffende relikwieën buiten deze inventaris.

1 A. VAN DEN ABEELE, 'De "geestelijke vaders en moeders" van het klooster der Arme Klaren Coletienen in Brugge', in: *Biekorf*, 103 (2003), p. 120-122.

1. Verklaring bij de regel van de heilige Clara en de zalige Coleta, door paus Eugenius IV, 28 september 1434

Handschrift, in 4°, Latijnse tekst, op perkament, 34 blzn., met (pauselijk?) zegel.²

Achteraan in 18de-eeuws handschrift toegevoegd: *Declaratien van Eugenius den IV op den regel van de susters van de H. Clara ende de salige Coleta, gegeven tot Roomen in het jaer 1434, den 28 september, het derde jaar zijns pausdoms. Item van Pius den Ven Innocentius den IV.*

Eugenius IV was paus van 1431 tot 1447. Wat Innocentius IV (pauze van 1243 tot 1254) en Pius V (pauze van 1565 tot 1579) hierbij kwamen doen, is niet duidelijk. Wellicht had het klooster ook een tekst aangaande de regel die van deze beide pausen afkomstig was, maar die teksten zijn niet aanwezig in het archief.

2. Toestemming van de magistraat van Brugge om een klooster te bouwen, 4 april 1456

Handschrift, Latijnse tekst, perkament, 1 blad, origineel met signatuur van de notaris.³

Verschenen voor burgemeester en schepenen van Brugge, de minderbroeders Balduinus Coeye en Augustinus Baertsbank, geestelijke administrateurs van het Clarissenklooster in Gent, enz.

Dit plan werd niet verwezenlijkt.

3. Notariële schenkingsakte van Petrus Adornes tot oprichting van een klooster van arme claren in Brugge, 3 juli 1456

Handschrift, Latijnse tekst, perkament, 1 blad.⁴

2 *Een venster op het Leven, 1381-1981, Eeuwfeest van de H. Coleta, Brugge, 1983, p. 55.* afbeelding van eerste en laatste bladzijde.

3 *Een venster, p. 56, afbeelding.*

4 *Een venster, p. 57, afbeelding.*

Notariële akte waarbij Pieter Adornes⁵ vijflijnen grond schenkt voor de oprichting van een clarissenklooster in Brugge. Dit plan ging niet door.

4. Pauselijke bul van 9 juni 1464 van paus Pius II, betreffende de oprichting van een klooster van clarissen in Brugge

Handschrift, Latijnse tekst, perkament, 1 blad, met loden zegel *Pius Papa II.*⁶

De bul is gericht tot de abt van Sint-Baafs in Gent en staat de oprichting toe in Brugge van een klooster voor de *sorores ordinis Sancte Clare ... sub reformatione quondam Colete*. De toestemming kwam er op verzoek van Lodewijk van Gruuthuse, prins van Steenhuize, en van zijn echtgenote Margaretha, die het klooster wilden bouwen met onder meer een kerk en klokkentoren, omheining, slaapkamers, tuin en andere noodzakelijke gebouwen.⁷ De abt van de Sint-Baafsabdij te Gent krijgt opdracht de oprichting te laten doorgaan, tegen iedere oppositie in, zelfs al kwam die van de bisschop van Doornik. De paus, Silvius Aeneus Piccolomini, die in zijn jongere jaren Brugge had bezocht en er vol lof had over geschreven, overleed twee maanden later, op 15 augustus 1464.

5. Pauselijke bul van 11 januari 1465 (1464 o.s.) van paus Paulus II, met opdracht tot uitvoering van de bul van zijn voorganger

Handschrift, Latijnse tekst, perkament, 1 blad, met loden zegel *Paulus PP II.*⁸

5 N. GEIRNAERT, *Adornes en Jeruzalem*, Brugge, 1983, p. 18. Pieter Adornes, weduwnaar van Elisabeth Braderic, leefde vanaf 1454 als kartuizer in het klooster Genadedal.

6 *Een venster*, p. 58, afbeelding.

7 Over de motivatie van Lodewijk van Gruuthuse hebben we de hypothese ontwikkeld dat hij onderdak wilde verschaffen aan zijn bastaarddochter. Zie: A. VAN DEN ABEELE, 'De bastaarddochter van Lodewijk van Gruuthuse', in: *Biekorf*, 101 (2001), p. 152-157 en IDEM, 'De abdisen van de Arme Klaren Coletienen in Brugge', in: *Biekorf*, 103 (2003), p. 366.

8 *Een venster*, p. 59, afbeelding.

Debulisgerichtaan Petrus Bogaert, aartsdiaken van Valenciennes (bisdom Kamerijk), met de opdracht om de bul van paus Pius II van 9 juni 1464 in verband met de oprichting van een klooster van clarissen in Brugge, ten uitvoer te brengen.

6. Mandement van de abt van de Sint-Baafsabdij van Gent, 13 mei 1465

Handschrift, Latijnse tekst, perkament, 1 groot blad, met abtszegel.

Instrument om, ingevolge de bullen, het klooster van de arme claren in Brugge te bouwen.

7. Brief van Karel de Stoute, hertog van Bourgondië, waarbij hij de arme claren onder zijn bescherming neemt en hen meerdere voorrechten schenkt. Gedaan in Den Haag, 12 september 1469

Handschrift, Franse tekst, perkament, 1 blad, met groot (geschonden) zegel en tegenzegel van de hertog.⁹

Bevelschrift van Karel de Stoute, waarbij hij de arme claren van Brugge onder zijn bescherming neemt en hen meerdere voorrechten toekent. Hij geeft bevel aan zijn *ami et feal chevalier chambellan et lieutenant général de noz pays de Hollande de Zeellande et Frise, messire Lois seigneur de la gruthuse* om een klooster voor de arme claren te bouwen *tout selon la forme et manière de vivre des seurs religieuses des couvens fondez et réforméz par feu de bonne et dévoute vie seur Colleete en son vivant religieuse dicelle ordre et comme sont telles en noz villes de Gand et de Hesdin.*

8. Schenkingsakte door Lodewijk van Gruuthuse op 29 november 1469 van een perceel grond

Handschrift, Latijnse tekst, perkament, plakkaat.¹⁰

⁹ *Een venster*, p. 60, afbeelding.

¹⁰ *Een venster*, p. 61, afbeelding.

Het vermeldt de ligging als volgt: *tusschen der stede waterloop ande vesten an de zuutzijde ende ooc ant westhende*, 'Gruuthof' genaamd, gelegen *iuxta portam sancte catherine*. Aan de noordzijde palen de eigendommen van Dyonisius Stuckelins *de vuldere* en van Malin Brigant; ten westen de eigendommen van Henrik van Wij, Marie Relute, Jacob Creusse en Dyonisius van Imbrouck.

Vijf minderbroeders aanvaardden de schenking namens de zusters: Andries Christiaens (visitor van de arme claren), Augustinus van Baertsbank, Balduinus Coeye, Jan van Houtte en Jan Waudecourt.

Als procuratoren traden op: Antonius van Haelwyn, Jan (III) de Baenst, Anselmus Adornes, Jan de Montferrant (proost van Sint-Pieter in Kassel, Frans-Vlaanderen), Petrus Boghaert (aartsdiaken van Valenciennes), de raadsheren Symoen du Karrest en Antonius van Haelwyn, secretarissen van de hertog, alsook Colard de May en meester Egidius vander Houven.

Aanwezige getuigen: Jan (III) de Baenst, ridder *sancti georgii in distele*, Nicolaes (Colard) Dhault, meester Egidius vander Houven, Jan de Latre, Adriaen Kaervoet, Jan Walcherlinck (steenknapper) en heer Jan van Haelwyn (kapelaan van Lodewijk van Gruuthuse).

De schenkingsakte werd opgesteld door Guillermus Rogiault, clericus van het bisdom Atrecht. Geen zegel.

9. Schenkingsakte van twee huizen op 26 oktober 1479

Handschrift, in het Nederlands, perkament, 1 blad, oblong, zegel verdwenen.

Lodewijk Roeholf, zijn echtgenote Cornelia en anderen schenken *twee cameran met hueren toebehoorten te ghader staende deen neffens den andren inde strate die strect vanden Curtricweghe te Assebroucpoorte waerd*. Ze stellen het in het bezit van Gillis vander Houven, ten voordele van het gods-

huus ende clooster van Colletten by Sinte Cathelinepoorte, en deze aanvaardt de schenking in hun naam.

10. Schenkingsakte van een huis, 7 september 1480

Handschrift, in het Nederlands, perkament, 1 blad oblong, met zegel.

Jacob Crusen en zijn echtgenote, Catelijne, schenken een huis gelegen bij de Assebroekpoort aan de coletienen. Akte voor burgemeester en schepenen van Brugge.

11. Schenkingsakte van een huis, 26 februari 1481 (1480 o.s.)

Handschrift, in het Nederlands, perkament, 1 blad oblong, zegel verdwenen.

De voogden van de kinderen van wijlen Wouter Visschers stelden, door bemiddeling van Louis Daens, de zusters in het bezit van een huis bij de Katelijnepoort.

Akte verleden voor de schepenen van Brugge, Cornelius Breydel en Jan van der Weerde.

12. Schenkingsakte van 32 roeden door de heer Van Gruuthuse aan het klooster van de arme claren, met verbod tot aanbouwen tegen de muur, op 12 februari 1483 (1482 o.s.)

Handschrift, in het Nederlands, perkament, 1 blad, (geschon- den) rode lakzegel Gruuthuse.

Gruuthuse stelt 32 roeden ter beschikking van de zusters co- letienen, *eene plaetse van lande groot zijnde twee en dartich roeden liggende buten den ryncmuere van den cloostere van Sinay van den zusteren vander oordene van sinte claeren ghe- heeten colletten wylen toebehoorende den gruuthove. In ken- nessen ende verzeketheden van welken dinghen zo hebben wy Lodewyc boven ghenoomt dese letteren gheteekend met onzen handteekene ende gheseghelt met onzen zeghele den twaelfsten*

*dach van sporcele int jaar duust viere hondert twee ende tachtich. Ondertekend Loys de G.*¹¹

13. Vrijstelling van stadsrechten op bier en wijn, 18 december 1501

Handschrift, in het Nederlands, perkament, klein in 8° blad, oblong beschreven. De tekst in middeleeuws handschrift wordt onderaan herhaald in een 18de-eeuws handschrift.

Den 18den dagh van decembre duust vuuifhondert en een, soo wert bi den Collegie van schepenen van der steede van Brugge geconsenteert den aermen susteren van St. Clara, dienen heet Colletten dat inder stede vanden veertig ponden parisis waarvon van ouden by den . . . , jaerlix te gevene in aelmoesenen ter verlichtinghe van den assise van dranck . . . hemlieden noodzakelick. dat van nu voordaen sy sullen . . . moghen hebben voor de voorschreven veertig ponden parisis't seventigh vaten sulck bier als hunlieden in aelmoesen gegeven sal werden, sonder daenof assise te betaelen. Ende bovendien den wyn die hunlieden oock in aelmoesen gegeven sal syn. Actum ten daege en jaere als boven.

14. Aanbevelingsbrief van keizer Karel om Marie Pardo op te nemen in het klooster van de Arme Claren, gegeven te Calais op 26 mei 1522

Handschrift, Franse tekst, op stevig papier, 1 blad.¹²

De par l'empereur verzoek om Marie Pardo, dochter van de wereldlijke vader van het klooster, Silvester Pardo,¹³ op te nemen in het klooster *laquelle a grant désir et affection de prendre l'habit et soy rendre religieuse en votre monastère*. Keizer Karel verzoekt de moeder-abdis van de arme claren coletienen in Brugge om Marie Pardo in het klooster te aanvaarden, niettegenstaande de belemmerende factor dat haar zus, Françoise Pardo, reeds *religieuse professe en icelluy monastère* is. Ondertekend 'Charles'. Een aanbevelingsbrief van de keizer werd ongetwijfeld als een

11 *Een venster*, p. 63, afbeelding.

12 *Een venster*, p. 64, afbeelding.

13 A. VAN DEN ABEELE, "De "geestelijke vaders en moeders"", p. 111-113.

bevelschrift ontvangen. Marie Pardo werd aanvaard tijdens de ambtsperiode van abdis Barbara van Houven (abdis van 1509 tot 1540). Haar zus, Françoise Pardo, was abdis van 1546 tot 1557.¹⁴

15. Beschermingsakte van Filips II ten gunste van de volgelingen van de heiligen Franciscus en Clara, gegeven in Antwerpen op 1 februari 1555

Drukwerk, Franse tekst, perkament, 1 groot blad, bovenaan gedrukt *Copie*, met droogzegel.

Filips II verklaart *mettons en notre protection et sauvegarde especial, par cesdites présentes, en octroyant et accordant à iceux ministres provinciaux, supplians, ensemble ausdicts Gardiens et autres prélats de l'Ordre et observance susdicts, qu'ils puissent à leur loyse, aller, venir, fréquenter, estre, séjourner et demeurer en et par tous les lieux desdictes provinces, toutes et quantefois que bon leur semblera et le besoing le requerra, pour y excercer leurs charges et offices à l'endroit desdits frères et soeurs, politier, ordonner et faire au surplus tout ce qu'ils verront convenir, et estre requiz pour la bonne conduite et régulière observance dudict Ordre, aussi qu'iceux frères et soeurs y puissent pareillement aller mendier, demander et recouvrer les aulmosnes et bien-faits des bonnes gens, pour soubvenir à la nourriture, alimentation et nécessité de leurs couvents, le tout librement, franchement et paisiblement en la mesme forme et manière qu'ils folloient et ont fait le passé.*

Deze akte dateert van een paar maanden voor de aanstelling van Filips II tot koning van Spanje. Hij geeft als zijn titels op: koning van Engeland, van Frankrijk, prins van Castilië, enz.

16. Akte opgemaakt door Gillis Baston en Frans Buenicken, schepenen van Brugge op .. september 1589

Handschrift, in het Nederlands, perkament groot formaat. Gift van een huis in Brugge door Pieter Allaert.

14 A. VAN DEN ABEELE, 'De abdisen', p. 367-368.

- 17. Beschermingsakte van de aartshertogen Albrecht en Isabella ten gunste van de volgelingen van de heiligen Franciscus en Clara, gegeven te Brussel op 6 maart 1601**
Drukwerk, Franse tekst, perkament, 1 blad, met droogzegel.

Exacte kopie van de akte van 1555 van Filips II (n° 15).

- 18. Bul van paus Paulus V, 2 september 1610**

Handschrift, Latijnse tekst, perkament, 1 groot blad oblong, met zegel van de provincie Sint-Andreas van de orde der franciscanen. Bovenaan vermeld: *Copie*.

Op verzoek van de abdis en de monialen van de arme claren in Gent mogen de franciscaanse kloosters in de provincie Sint-Andreas voortaan op 6 maart, datum van het afsterven van de zalige Coleta, het officie en de eucharistie opdragen te harer eer.

- 19. Placet van Karel II, koning van Spanje, 22 juni 1662**

Handschrift in het Nederlands, perkament, 1 blad oblong, met heel groot (geschonden) koninklijk zegel.

In 1628 had paus Urbanus VIII beslist, op verzoek van aartshertogin Isabella, dat de kloosters van de franciscanen – zowel mannen als vrouwen – van de Nederduitse spraak, een aparte provincie zouden krijgen, en de generale overste van de orde had dit in 1629 uitgevoerd door het stichten van de provincie Sint-Jozef.

Om redenen die in het placet niet worden vermeld, werd het klooster van de arme claren in Brugge niet mee overgeheveld, en de zusters verzochten om vooralsnog deze overheveling te verkrijgen. Ze richtten zich tot de paus, die hun verzoek inwilligde en aan de internuntius opdracht gaf de uitvoering ervan te verzekeren. Deze richtte zich op zijn beurt tot de koning, met het verzoek hiervoor *open brieven van placet in forma* te verkrijgen, placet dat met het hier besproken document werd

verleend. Ondertekend de Robiano¹⁵ en, voor wat het takszegel van 8 schellingen betreft, Van Volden.¹⁶

Toch lijkt de overheveling niet onmiddellijk gebeurd te zijn, gelet op de documenten hierna die dateren van tien jaar later.

20. Breve van paus Clemens X gericht aan internuntius Airoldi, op 4 juni 1672, aangaande de overheveling van de arme claren van Brugge naar de Vlaamse provincie Sint-Jozef, te Rome gegeven

Handschrift op perkament, Latijnse tekst, 1 blad oblong, met geschonden zegel.

21. Akte van bevestiging van de overheveling van de arme claren van Brugge naar de provincie Sint-Jozef, in datum van 8 juni 1672

Handschrift op papier, Latijnse tekst, 1 blad met zegel van de abt van Sint-Abundius.

Carolus Franciscus Airoldo,¹⁷ graaf van Leuci, abt van de Sint-Abundiusabdij, internuntius voor België en Bourgondië, bevestigt de overheveling van het klooster van de arme claren in Brugge van de provincie Sint-Andreas naar de provincie Sint-Jozef.

Op hetzelfde blad staat het proces-verbaal van uitvoering, ondertekend door de twee aangestelde mandatarissen, Johannes Pynckel, kanunnik en aartspriester van de Sint-Donaaskathedraal, en Bernardus van Thienen, kanunnik en penitentiarius van dezelfde kathedraal.

15 Waarschijnlijk jonkheer Vincent de Robiano (°ca. 1600), secretaris van de Geheime Raad in Brussel, zoon van Balthazar de Robiano, thesaurier-generaal van de Raad van Financiën.

16 Waarschijnlijk ridder (1644) Gerard van Volden, heer van Cringhen (Brugge 16/01/1619-Brussel 14/12/1662).

17 Carlo-Francesco Airoldi (1637-1683) was internuntius in Brussel van 1668 tot na 1674.

22. Documenten betreffende de overheveling van de arme claren van Brugge naar de provincie Sint-Jozef

Drie gebundelde documenten op papier, in 4°, in het Latijn (9 beschreven bladzijden). Onderaan staat de naam (maar niet de handtekening) van Robertus Malais, protonotarius apostolicus. Op het voorblad staat een takszegel. Het ging waarschijnlijk om kopies.

23. Aanbevelingsbrief vanwege Karel de Schietere de Caprijke, ten gunste van drie clarissen die zich naar Frankrijk begeven, 1 april 1785

Handschrift op papier, 1 blad oblong, met zegel de Schietere.

Je, soussigné Charles Albert Emmanuel de Schietere, écuyer, seigneur de la ville et Franchise de Caprycke, Heyne, etc. certifie par la présente qu'Anne Blondeel, Françoise Van der Poorte et Anne Panne, religieuses Pauvres Clarisses Colettines, supprimées à la ville de Bruges en Flandre, se rendent vers son Altesse Royale Madame Louise de France à St-Denis et de là à Tours en Touraine; certifiant en outre que parmi les effets leurs appartenants, il ne se trouve aucune marchandise prohibée dans le royaume de France; cause que je prie un chacun de vouloir leur donner toutes aide et assistance, en cas de nécessité et en étant requis; ce que je ferai également à tous ceux qui munis de pareilles lettres de certificat arriveront en la même ville de Bruges, ou le passeront pour se rendre en d'autre pays. En foi de quoi j'ai signé cette et y apposé le cachet de mes armes. A Bruges ce premier avril 1785.

De Schietere Caprycke.

24. Teksten overgeschreven door Charles de Schietere de Caprijke uit *zeker* boek van de arme claren

Handschrift op papier, Nederlands, 6 bladzijden, met zegel de Schietere, einde 18de eeuw.

Verhalen over de stichting, over de wereldlijke vaders en eindigend met een verbintenis van de Schietere, de dato 23 april 1785, om als wereldlijke vader goed voor de zusters te zorgen.

25. Korte tekst over de stichting van het klooster in Brugge en over de dood van Coleta

Handschrift, anoniem, Nederlands, in 18de-eeuws handschrift, papier, 1 blad recto verso, overgeschreven uit *zekeren boek*.

26. Open brieven van bescherming vanwege Lodewijk XVI, ten gunste van uitgeweken kloosterlingen uit de Zuidelijke Nederlanden, waaronder clarissen van Brugge, 16 december 1786

Handschrift, Franse tekst, papier, 2 dubbele bladzijden.

Louis par la grâce de Dieu, roi de France et de Navarre, à tous présents et à venir, salut.

Nos chers et bien aimés: Marie-Thérèse Ferdinande Devos – Marie Vleys – Marie Françoise De Keghel – Jeanne Marie Mellasta – Marie Barde de Mazière – Marie Gabrielle Joseph Petillon – Marie Anne Josèphe Doloy – Marie Madeleine Bernard – Marie Thérèse Hurtaux – Agnes Josèphe Ablay – Marie Josèphe Husden – Véronique Geneviève Kesteloot – Marie Thérèse Vandeputte – Marie Josèphe Verhamme – Elisabeth Huisman – Anne Marie Josèphe Lemahieu – Marie Barbe Josèphe Viniacourt – D.. Bernarda – Marie Anne Neveiau – Elisabeth Rosalie Holssmaegs – Marie Françoise Vermeulen – Marie Thérèse Antoinette Van Maldegem – Catherine Jacques Van Hollebeke – Anne Caroline Hennessy – Anne Catherine Genotte – Constance Vanderdonette – Colette Petronille Henneseinck – Marie Aldegonde Dubois – Jeanne Henriette Salmin – Marie Josèphe Glinus – Hélène Buissart – Anne Marie Yserbyt – Marie Josèphe Jacques Vanmoen – Jeanne Catherine Willaert – Marie Thérèse Ghondeau – Anne Marie Cornelis – Anne Marie Fievez – Jeanne Isabelle Dupon – Jeane Marie Vandevyver – Barbe Dehaen – Marguerite Dekempe – Marie Jacobine de Kimpe – Jeanne Barbe Mannesseeur – Marie Françoise Hoebeek – Jeanne Catherine De Clerck – Marie Caroline Vandermeersche – Jeanne Thérèse Casier – Anne Marie Poesmé [Anne Marie Panné?] – Anne Françoise Blondeel – Françoise Thérèse Vandepoorte – Anne Catherine Belex – Jeanne Jagenau – Catherine Petronille Jagenau – Marie Thérèse Deviette – Marie Vandamme – Marie Thérèse Petronille

Vermaut – Anne Catherine Van Dyck – Isabelle Vanderlinden – Judith Thérèse Declercq – Colette Carbonelle – Marie Thérèse Bocle – Marie Thérèse Josèphe Delescluse – Barbe Josèphe Van Malder – Marie Petronille Deluner – Hélène Josèphe van Noeteren – Marie Madeleine Louise Joseph Havet – Marie Josèphe Miroul – Cornélie Vanden Kerkhove – Catherine van Doorslaer – Gertrude Marie Caroline Josèphe Gomez de Barrientos – Marie Anne Josèphe de Cleihem – Jeanne Thérèse Tsatevius – Anne Marie Parent – Marie Françoise Willaert – Regine Dely – Marie Philippe Petronille Dhaelst – Marie Catherine Josèphe Baele – Marie Catherine Josèphe Dumortier – Anne Françoise Dhaelst – autre Anne Françoise Dhaelst – Marie Thérèse Malotte – Marie Thérèse Van Nieuwenborgh – Marie Françoise Desmet – Catherine Vandengracht – Sophie Marie Wast – Hélène Marie Morouy – Pierre Seilst – Jean Antoine Bodens

tous nés hors notre domination, nous ont très humblement fait exposer, que nous avons bien voulu les accueillir en nos États et leur permettre de se retirer dans des monastères en notre royaume, que désirant y fixer leurs jours qu'ils employeront à adresser à Dieu de très ferventes prières pour notre conservation. Ils osaient espérer que nous voudrions bien leur accorder lettres de naturalité et toutes lettres nécessaires pour être sûrement admis dans des monastères en notre royaume et y tenir les places auxquels ils pourraient être nommés.

A ces causes voulant favorablement traiter les exposants et les dits sieurs Seilst et Bodens aussi exposants et de notre grâce spéciale pleine puissance et autorité royale, nous les avons tous reconnus, censé tenu et réputé et par ces présentes signées de notre main, les reconnaissons, tenons, censons et réputons tous pour nos vrais sujets et regnicoles, voulons et nous plaît que tous les dénommés en ces présentes puissent demeurer et être reçus où seront obligés d'aller par obédience ou autrement et être admis à profession pour ceux ou celles qui ne seraient encore que novice, qu'ils puissent être agrégés aux monastères et posséder toutes places et dignités auxquels ils pourront être nommés en remplissant les fonctions et jouissant des mêmes avantages dont jouissent les autres religieux et religieuses nos sujets et regnicoles. Et qui ont fait profession en monastères en notre royaume

voulons qui ne leur soit fait aucun trouble ni empêchement et jouissent entièrement de l'effet des présentes, les ayant pour raisons ... habilité et habiltons par ces dites présentes sans être tenu de nous payer et aux rois nos successeurs aucune finance ni indemnité dont ce à quelque sommes qu'elles puissent monter, nous leur avons fait don et remise par ces présentes, à la charge de tenir leurs jours dans notre royaume, dont ils ne pourront sortir sans notre permission expresse et par écrit et de ne s'entremettre pour aucun étranger ex peine de nullité des présentes et à l'effet de tout ce qui depuis nous avons dérogé et dérogeons expressément en leur faveur pour ce regarde sans tirer en conséquence à tous édits et déclarations, arrêtés d'ordonnance et règlements et notamment à l'Edit du mois de mars 1768. En tout ce qui pourrait être contraire à ces présentes, que nous voulons et entendons avoir leur pleine et entière exécution, si donnons à nos aimés et féaux conseillers les gens tenant notre cour de parlement à Paris que les présentes ils aient à faire registrer et à enthériter et leur contenu faire exécuter entièrement, cessant et faisant cesser tous troubles et empêchements à ce contraire. Car tel est notre plaisir et afin que soit chose ferme et stable à toujours nous avons fait mettre notre scel à ces présentes. Donné à Versailles au mois d'août l'an de grâce mil sept cent quatre vingt six, de notre règne le 13e.

Signé Louis.

Et plus bas: par le roi, le Bon Dusreteuil, visa sire de Miromesnil.

Et scellé du grand sceau sur cire verte en lac de soie rouge et verte et en marge est écrit: insinué à Paris le 30 9bre 1786, sans droits, signé Caqué.

Par arrêt rendu en la cour de parlement à Paris le 16 Xbre 1786 sur les conclusions de Mr le procureur général.

Apperte avoir été ordonné que lesdites lettres patentes seraient enregistrées au greffe de la cour pour jouir par les impétrants de leurs effets et contenu et être exécutées selon leur forme et teneur, aux charges, clauses et conditions y portées.

Collationné aux originaux par nous écuyer conseiller secretaire du Roy Maison Couronne de France et de ses finances.

Signé Papeveu avec paraphe.

27. Aflaatbrief paus Pius VI, 25 juni 1791

Handschrift, Latijn, perkament, 1 blad oblong.

Volle aflaat op de feestdag van de Zalige Coleta.

Met placet vanwege vicaris generaal De Gryse,¹⁸ Brugge 17 augustus 1791.

28. Aflaatbrief paus Pius VII, 31 mei 1816, met bevestiging van verschillende aflaten

Handschrift, Latijn, perkament, 1 blad oblong.

Met placet vanwege vicaris-generaal Le Surre,¹⁹ Gent 17 juli 1816.

29. Brief van vicaris-generaal Le Surre, 4 juli [1816]

Betreft de aflaatbrief onder n° 28. Brief in het Frans, gericht aan de abdis, waarin hij de toekenning van verschillende aflaten bevestigt en tevens een brief vanwege de paus overhandigt, geschreven als antwoord op een brief vanwege de abdis.

30. Brief van vicaris-generaal Le Surre, 22 juli 1816

Betreft de aflaatbrief onder n° 28. Brief in het Frans, gericht aan de abdis, waarin hij bevestigt dat een volle aflaat te verkrijgen is op de feestdag van de heilige Agnes van Assisi.

31. Aflaatbrief

Handschrift, Latijn, perkament, 1 blad.

De brief is niet gedateerd, tenzij *anno primo* en *anno secundo*, maar hij vermeldt niet van welk pontificaat. Vermoedelijk 17de eeuw.

18 Jacobus Franciscus De Gryse (Roeselare 1741-Eeklo 1811) was de naaste medewerker en vertrouwensman van bisschop Brenart.

19 De Franse priester Jacques Le Surre (1763-1844) was vicaris en vertrouwensman van de Gentse bisschop Maurice de Broglie. Samen met hem kwam hij in 1814 opnieuw naar Gent na verschillende jaren ballingschap.

32. **Klein cahier, einde 18de eeuw, 4 bladzijden met het verhaal van een mirakel door het beeld van Sint-Adriaan²⁰**
Handschrift, papier, Nederlands, ondertekend door Karel de Schietere de Caprijke, met zijn zegel, ongedateerd.

Uittreksel uit *zekereren boek* van de zusters arme claren, te dateren na 1783.

33. **Klein dubbel blad, einde 18de eeuw, 4 bladzijden met het verhaal van een mirakel aan het kruisbeeld ('Christus met de open mond')²¹**
Handschrift, papier, Nederlands, ondertekend door Karel de Schietere de Caprijke, met zijn zegel, ongedateerd.

Uittreksel uit *zekereren boek* van de zusters arme claren, ongedateerd, maar na 1783.

34. **Klein dubbel blad, einde 18de eeuw, 4 bladzijden, met het verhaal van het miraculeuze verschijnen van het Kind Jezus²²**
Handschrift, papier, Nederlands, ondertekend door Karel de Schietere de Caprijke, zonder zegel, ongedateerd, normaal gesproken van na 1783.

Niet expliciet vermeld, maar moet zoals de twee vorige n^{os} komen uit *zekereren boek* van de zusters arme claren.

35. **Het Memoriaalboek of Zwartten Boek**

Dit is *den zekereren boek* waaraan in de vorige nummers wordt gerefereerd. Het gaat om een 'memorieboek' waarin de belangrijkste zaken met betrekking tot het klooster en zijn bewoonders werden opgetekend. Of althans de zaken die op

20 A. VAN DEN ABEELE, 'Wonderen bij de Arme Klaren Coletienen in Brugge', in: *Handelingen van het Genootschap voor Geschiedenis te Brugge*, 143 (2006), p. 287.

21 A. VAN DEN ABEELE, 'Wonderen', p. 281.

22 A. VAN DEN ABEELE, 'Wonderen', p. 282.

een bepaald ogenblik door de samenstelsters ervan als de belangrijkste werden beschouwd.

Het dateert uit de 16de of 17de eeuw, met overschrijving van gegevens uit een vroeger, vanaf de stichting aangelegd boek, dat om een of andere reden werd vervangen. Het is verder aangevuld met gegevens tot in de 20ste eeuw. Hierna volgt een beknopte beschrijving.

De eerste 216 bladzijden bleven ongenummerd. We hebben ze met potlood genummerd om er wegwijs uit te geraken en verwijzingen naar de inhoud te vergemakkelijken. De bladzijden 151 tot 216 (200 tot 216 onbeschreven) bestaan uit twee toegevoegde katernen. Daarop volgen gefolieerde bladzijden die de nummers 1 tot 230 dragen. De bladzijden 231 tot 250 bleven ongenummerd, en kregen van ons eveneens een volgnummer in potlood.

1) Bladzijde 1: Inleiding

In een wat twijfelend Frans, handschrift van de 17de eeuw.

Ces écrits dans cette livre a esté tiré de les escrits de la main de la Révérende Mère Abbessse Soeur Cathérine de Longueville, première abbessse du couvent de Bruges, étant venu du couvent de Gand pour fondé ce couvent. Ayant vécu longtemps à Gand avec Nostre Sainte Mère Colette, ouït de sa bouche et mit en escrit les ordonnances et déclarations de son intentions sur la Règle, pour plus clèremment entendre ce qui touche les consciences, étant une religieuse parfaite et de sainte vie. Elle était Abbessse à Gand lorsque notre Sainte Mère mourut.

2) Bladzijde 3 tot 55

In het Frans, handschrift 17de eeuw.

Richtlijnen van de heilige Coleta voor een georganiseerd kloosterleven.

3) Bladzijde 56 tot 58

In het Frans, handschrift 17de eeuw.

Herinneringen aan Margaretha van York, Lodewijk van Gruuthuse en de eerste wereldlijke vaders Silvester Pardo en François d'Oignies. Het is hier, op bladzijde 57, dat vermeld wordt dat Gruuthuse overleed op 26 januari 1493 (1492 o.s.). Steeds wordt maandag 26 november 1492 als overlijdensdatum voor Lodewijk van Gruuthuse vermeld, op basis van Rombout De Doppere (1420-1501), die van 1491 tot 1498 een kroniek over de gebeurtenissen van de tijd bijhield (zie de editie van H. DUSSART, *Fragments inédits de Rombout de Doppere (...). Chronique brugeoise de 1491 à 1498*, Brugge, 1892, p. 40). Deze datum, opgetekend door een tijdgenoot, heeft grote kans de juiste te zijn. Het is nochtans verwonderlijk dat dit memoriaalboek een datum twee maanden later vermeldt. Die mededeling heeft, ondanks De Doppere, toch enige geloofwaardigheid: de kloosterlingen hielden nauwgezet de overlijdensdatum van hun weldoeners bij, teneinde hen op de verjaardag ervan te kunnen herdenken. Zoniet gaat het om een vergissing bij latere transcriptie (de tekst dateert immers uit de 17de eeuw en is een transcriptie van een vroegere tekst).

4) Bladzijde 59 tot 96 en 100 tot 104

In het Frans, handschrift 17de eeuw (bladzijde 103-104 in 18de-eeuws handschrift).

Bladzijde 119 tot 154

in het Nederlands, handschrift 17de-18de eeuw.

Bladzijde 155 tot 188

In het Nederlands, handschrift 19de eeuw.

Bladzijde 188 tot 198

In het Frans, handschrift 19de-20ste eeuw.

Lijst van de 417 ingetreden slotzusters met korte biografische gegevens, meer bepaald over mirakels en wonderlijke gebeurtenissen.²³

23 A. VAN DEN ABEELE, 'Wonderen', passim.

5) Bladzijde 97 tot 99

In het Frans, handschrift 17de eeuw.

Over wereldlijke vader Jan van Pamel.²⁴

6) Bladzijde 105 tot 118

In het Nederlands, handschrift 17de eeuw.

Betreffende de overstap van de Waalse naar de Vlaamse provincie. Herinneringen aan wereldlijke vaders en moeders van de familie Cobryse.²⁵

7) Bladzijde 199

In het Frans, handschrift 20ste eeuw.

Korte gegevens over zes zusters, na 1950 overgekomen uit het afgeschafte klooster van Lambermont (Verviers).

8) Bladzijde 200 tot 218

Blanco bladzijden.

9) Gefolieerde bladzijden.

In het Nederlands, handschrift 18de eeuw, tenzij anders vermeld.

a) folio ongenummerd (met inhoudstafel)

b) folio 1 tot 50

*veele schoone ende gedinckweerdighe geschiedenisse ende particuliere deuchden van verscheijden godvruchtige van onse religieusen.*²⁶

c) folio 51 tot 90 (79 tot 90 blanco, folio's 75-78 in het Frans, handschrift 20ste eeuw)

eenighe artijckelen weerdich om te aenmercken, waermede

²⁴ A. VAN DEN ABEELE, 'De "geestelijke vaders en moeders"', p. 116.

²⁵ A. VAN DEN ABEELE, 'De "geestelijke vaders en moeders"', p. 116-120.

²⁶ A. VAN DEN ABEELE, 'Wonderen', passim.

*den bermertigen Godt, dit ons aerm gemeijnte heeft voorcommen in hunne needsaekelijckheit en benauwtheit.*²⁷

d) folio 91 tot 104

*eeuwich memorial, te weten wanneer en van waer alhier gecommen zijn de religieusen fondatrisse om dit ons clooster te bewoonen en regeeren.*²⁸

e) folio 105 tot 142 (136 tot 142 blanco)

*memorial van alle onse geestelijcke vaders, die sedert de geuserie, te weten van het jaer anno 1588 aen ons aerm gemeijnte hunnen dienst ende affectie betoont, oock hoe veel jaeren de selve hebben gepresideert, alsoock den brief, die den Eerw. pater provincial sendt aen de geestelijcke vaders, als dese van de abdisse met haere discreten daert oe versocht ende aenveert is.*²⁹

f) folio 143 (handschrift in het Frans, 20ste eeuw)

A la pieuse mémoire de nos Révérends Confesseurs. Lijst van zeventien biechtvaders van 1854 tot na 1978:

kanunnik de Man (1854-1861)

kanunnik Lysen (1861-1901)

kanunnik Rodolphe Hoornaert (1901-1937)

pater Georges, gardiaan kapucijnen Schaarbeek (1917-1919)

eerwaarde heer G. T. Rommel (1919-1923)

eerwaarde heer Soete (1923-1932)

kanunnik René De Schepper (1932-1941 en 1942-1948)

eerwaarde heer Jos. Vander Plancke (1941-1942)

eerwaarde heer G. Maeyens (1948-1952)

eerwaarde heer Antoon Viaene (1952-1953)

kanunnik V. Laridon (1954-1963 en 1974-1978)

kanunnik Wilfried Dumon (1963-1964)

kanunnik Paul Nicaise (na 1978)

kanunnik Robert Lagrain (na 1978)

pater Reynaert s. j. (na 1978)

²⁷ *Ibidem.*

²⁸ A. VAN DEN ABEELE, 'De abdisen', p. 362-370.

²⁹ A. VAN DEN ABEELE, 'De "geestelijke vaders en moeders"', p. 114-129.

- g) folio 144 tot 162 (blanco)**
- h) folio 163 tot 229**
*memorie van alle electien die gedaen sijn, sedert de veranderinghe van de walsche tot de vlaemsche provincie, alsmede de religieusen die het officie van abdisse bedient hebben.*³⁰
- i) folio 230 tot 238 (in het Frans, handschrift 17de eeuw)**
Cy sont celles qui ont fondé notre couvent de Pauvres Claires Colettines à Bruges: over de heilige Franciscus, heilige Clara en heilige Coleta; over de stichting in Brugge.
- j) folio 239 tot 243 (in het Nederlands, handschrift 18de en 19de eeuw)**
Memorie van de weldoeners: korte gegevens over enkele 19de-eeuwse weldoeners: Deken Moens (Roeselare) – E. H. Van Voshem – Sofie Rembry – Teresia De Gheldere – Johannes Van Vyve – mevrouw Vindevoghel (die tweeduizend ponden gaf voor de heropbouw van het klooster na 1840) – pastoor Wielmaecker – Pieter Gillon-Wielmaecker en Marie-Thérèse Gillon.
- k) folio 247-248**
 Vertaling uit het Latijn van een door Paus Pius VII aan het klooster verleende eeuwigdurende volle afaat.

30 A. VAN DEN ABEELLE, 'De abdissen', p. 371-380.